

2018

Frende Livsforsikring

Årsberetning

Innledning

Konsernet Frende Forsikring består av morselskapet Frende Holding AS som forvalter eierskapet i de heleide datterselskapene Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS. Frende Holding AS eies av 15 frittstående sparebanker,

Forsikringsvirksomhetene drives fra konsernets hovedkontor i finanshuset Jonsvoll i Bergen, men er basert på distribusjon gjennom eierbankenes omfattende kontornettverk i sine respektive geografiske nedslagsfelt, via egne salgssentre i franchisekanalen, og via elektronisk distribusjon gjennom eierbankene, partnere og frende.no.

Frende Livsforsikring er heleid datter av Frende Holding AS, daglig leder er Elin Sture Næss.

Hovedtrekk 2018

- Bestandspremie 31.12.2018 er MNOK 895,1 som er en vekst på 8 %.
- Resultat før skatt for året er MNOK 40,4 (127,0), og totalresultat etter skatt er MNOK 28,0 (101,8).
- Egenkapitalavkastning (ROE) etter skatt og konsernbidrag var 8,4 % (35,8).
- Risikoresultat for egen regning for året er beregnet til MNOK 122,8 (126), tilsvarende erstatningsandel på 60 % (55).
- Ordinært administrasjonsresultat er negativt med MNOK 50 (51) tilsvarende en kostnadsandel på 126 % (128).
- Systemer under utvikling er nedskrevet med MNOK 40 som følge av vesentlige forsinkelser i prosjektet. Administrasjonsresultat inkl. nedskrivning er negativt med MNOK 90.
- Finansavkastning var MNOK 7,5 (51,4), tilsvarende 0,73 % (5,0).

Virksomheten i 2018 – styrets beretning

Frende Livsforsikring (Frende) har gjennom året hatt en vekst i personmarkedet på 6 % og hadde ved utgangen av året en bestand av personrisikodekninger på 120 700, som tilsvarer 64 000 kunder. Livselskapet selger i tillegg næringslivsprodukter innen pensjon og personalforsikring og hadde ved utgangen av 2018 totalt 5 750 kunder i bedriftsmarkedet med innskuddspensjon og gruppeliv. Selskapet opplever en vekst på innskuddspensjon på nærmere 10 prosent målt i årlig sparing.

I privatmarkedet har enkeltområder vært tyngre erstatningsmessig enn foregående år. Dette gjelder risiko død, barne- og ungdomsforsikring og uførerente som hadde en høyere skadeprosent enn i 2017. Innskuddsfritak og uførepensjon hadde en lavere skadeprosent i 2018 enn året før.

Personproduktene blir en stadig viktigere fot i konsernet. Bortsett fra en litt tung september har Frende levert solide resultater, måned for måned, over en svært lang periode. Oppdaterte tall fra Finans Norge viser at Frendes markedsandeler begynner å bli betydelige på enkelte viktige produkter med 10% på risiko død, 7 % på barne- og ungdomsforsikring, og 12 % på uførepensjon.

Konsernet ønsker å ta en større andel av et hurtig voksende pensjonsmarked, og har gjort en rekke tiltak. Gjennom programmet LOS skal Frende bli en attraktiv pensjonsleverandør for bedrifter. Nye løsninger skal legge til rette for økt automatisering og effektivisering, og mer fleksible produkter. Forbedret selvbetjening gjennom nye portaler for både bedrifter og ansatte er en viktig del av prosjektet.

Frende har publisert en rekke gode artikler om pensjon både i egne kanaler og i media. Det er også arrangert frokostmøter med pensjon som tema, og Frende har deltatt på flere arrangement med kvinner og pensjon som tema.

I 2010 leverte 30 % av kundene helseerklæring elektronisk, og Frende satt seg som mål at alle kunder skulle fylle ut elektronisk helseerklæring med BankID og 80 % av sakene skulle være automatisert. I 2018 ble målet nådd. Dette er et område hvor Frende ligger svært langt framme, om ikke fremst i bransjen. Teamet som arbeider med helsevurdering effektiviserer parallelt og har hatt en effektivitetsøkning på 16 % siste år, og 148 % siden 2010.

Resultat før skatt i 2018 ender på MNOK 40,4 mot MNOK 127,0 i 2017. Årets resultat er fra gjennomgående gode risikoresultater, nedskrivning av systemprosjekt belaster resultatet med MNOK 40, i tillegg bidrar finans betydelig lavere enn fjoråret.

Årsregnskapet

Premieinntekter

Selskapet oppnådde i 2018 MNOK 933,3 i brutto premieinntekter sammenlignet med MNOK 885,3 i 2017, en vekst i forfalt premie på 5,4 %. Overførte premiereserver fra andre forsikringselskaper utgjorde MNOK 58,9 sammenlignet med MNOK 81,1 i 2017.

Selskapet har valgt en produkt- og markedsstrategi der fornyelse av forsikringskontraktene i utgangspunktet skjer 1. januar hvert år. Dette innebærer blant annet at inntektsført andel av nytegnet premie begrenses gjennom året til den delen av premien som er opptjent fra etableringstidspunktet og til neste hovedforfall (dvs. 1. januar). Brutto premie inntektsført i 2018 ble MNOK 443,0 på personrisikoproduktene (2017: MNOK 411,4) og MNOK 30,4 (2017: MNOK 29,2) på gruppeliv. Inntektsførte premier på henholdsvis innskuddspensjon og IPS ble MNOK 443,6 (2017: MNOK 425,8) og MNOK 16,4 (2017: MNOK 18,9).

Erstatninger, endringer i forsikringsforpliktelser og forsikringstekniske avsetninger

Selskapet har også i 2018 hatt et godt risikoresultat.

Utbetalte erstatninger var i 2018 eksklusive alderspensjon på MNOK 105,4 mot MNOK 85,7 i 2017. Det største antallet meldte saker knytter seg til barne- og ungdomsforsikring og IBP, disse produktene står for 70 % av sakene siste året. Målt i kroner utgjør erstatninger på barne- og ungdomsforsikring og dødsrisikoforsikring størst beløp av betalte, disse utgjorde i 2018 samlet henholdsvis MNOK 20,3 (2017: MNOK 16,8) og MNOK 22,2 (8,7) tilsvarende 40 % av selskapets samlede erstatningsutbetalinger.

Endring i premiereserven som er nåverdien av fremtidig utbetaling av uførerente/-pensjon knyttet til innvilgete uføresaker, er MNOK 71 - tilsvarende i 2017 var MNOK 62.

Selskapets avsetninger til erstatningssaker som ikke er oppgjort (RBNS), og erstatningssaker som har inntruffet, men ikke er rapportert (IBNR), følger anerkjente aktuarielle forutsetninger.

Inntekter fra finansielle eiendeler

Selskapets kapitalforvaltning er fokusert på diversifisering og moderat risiko. Plasseringsmidlene som utgjør totalt MNOK 1 184,7 er ved utgangen av 2018 fordelt på 77,6 % i renteportefølje inklusive 20,2 % i «Hold til forfall» obligasjoner, 9,78 % i aksjefond og 11,0 % i eiendom. Kapitalforvaltningen anses med dette å ha en profil som er tilnærmet bransjepraksis.

Netto inntekter fra investeringer var MNOK 7,5 som tilsvarer en avkastning på 0,73 %. Herav var gjennomsnittlig avkastning 1,4 % på renter og 8,0 % på eiendom, mens avkastning på aksjer var negativ med 9,7 %.

Frende Liv sine produkter tilsier at selskapet har begrensede rentegarantier eller finansiell risiko knyttet til kundemidler. Selskapets renteresultat tilføres derfor i det alt vesentlige egenkapitalen. Kundemidler forvaltes i sin helhet etter kundenes egne investeringsvalg, for kundenes egen risiko.

Driftskostnader

Selskapets driftskostnader var i 2018 MNOK 292,8 (2017: MNOK 242,1). Underliggende utvikling i kostnadsnivå er preget av moderasjon og begrenset kostnadsvekst. Vesentlig andel av kostnadsvekst er relatert til volumdrevne salgskostnader og IT kostnader. Netto ordinære kostnader i forhold til kostnadspremie er 126 %, mot 128 % i 2017.

Balansført system under utvikling er verdivurdert opp mot fremdrift i prosjektet, samt innhold i balansført kostpris. Prosjektet er vesentlig forsinket, samtidig er deler av aktiverte utviklingskostnader vurdert å ha lavere verdi enn kostpris. Per 31.12 er foretatt en nedskrivning på MNOK 40.

Selskapet har fortsatt fokus på fortsatt effektivisering og automatisering av driften. Antall ansatte er 64 mot 63 i 2017, mens årsverk er noe økt fra 84 til 88.

Resultat

Resultat før skattekostnad ble i 2018 MNOK 40,4 mot MNOK 127,0 i 2017. Årsresultat etter skatt var MNOK 28,0 mot tilsvarende MNOK 101,8 foregående år.

Selskapets risikoresultat gav et samlet overskudd på MNOK 122,8 (2017: MNOK 126,7). Ordinært administrasjonsresultatet før nedskrivning viste et samlet underskudd på MNOK 49,9 – inkl. nedskrivning underskudd på MNOK 89,9(2017: MNOK -51,1), mens selskapets renteresultat ble positivt med MNOK 7,5 (2016: MNOK 51,4).

Balanse

Forvaltningskapitalen utgjorde ved årsskiftet MNOK 4 773,5 mot MNOK 4 583,6 i 2017, en økning på 4,1 %. Kundeporteføljen utgjør totalt MNOK 4 469,8 mot MNOK 4 252,9 i 2017. Herav er investeringsvalgporteføljen MNOK 3 327,2 (3 251,4), og kollektivporteføljen MNOK 1 142,6 (1 001,5). Finansielle investeringer i kollektiv og selskapsporteføljen utgjør totalt MNOK 1 184,7 mot MNOK 1 110,5 i 2017, tilsvarende 7 % økning fra foregående år.

Selskapets egenkapital utgjorde pr. 31.12.18 MNOK 365,3 mot MNOK 302,4 pr. 31.12.17, og dette utgjorde 7,7 % av forvaltningskapitalen mot 6,6 % foregående år.

Frende Livsforsikring er tilført kapital ved konsernbidrag, og har en solvensmargin på 153 %.

Selskapet har ingen gjeld, lån eller lånerammer foruten de forpliktelser som følger av selskapets drift og ordinære virksomhet.

Kontantstrøm

Selskapets kontantstrøm fra driften er MNOK 190,7. Overskuddslikviditet plasseres løpende til andre finansielle eiendeler, netto likviditetsøkning etter plassering og betalt utbytte er i 2018 MNOK 3,4.

Risikoforhold

Som et forsikringssselskap er vi eksponert for en rekke finansielle risikoer. På kort sikt er den største risikoene at de økonomiske tapene vi dekker for våre kunder blir større enn ventet. Deretter kommer risikoen for tap som en følge av uventede svingninger i finansmarkedene. Disse risikoene er styrt gjennom en disiplinert forsikringsstrategi og en moderat investeringsfilosofi.

Vi er også eksponert for en forretningsmessig risiko der hyppige endringer i markedet, regulatoriske endringer og økt konkurranse gjør det viktig at vi er i stand til å respondere på endringer i omgivelsene. Frende har klart seg godt i konkurransen og satser videre på gode digitale løsninger for å tilfredsstillende kundenes økte forventninger. Implementeringen av et nytt forsikringsystem for bedriftssegmentet har vært en viktig satsing for å oppnå våre mål innen liv og pensjon. Det har vært utfordringer med leveransene og dette leder til økt risiko for ytterligere forsinkelser og kostnadsoverskridelser.

Frende Liv har prosesser (ORSA-prosessen) for å vurdere alle risikoer knyttet til virksomheten, bestemme kapitalbehovet og vår evne til å etterleve kapitalkravene. Resultatet av ORSA-prosessen oppsummeres i en egen ORSA-rapport.

Solvensmarginen i Frende Liv etter mottak av konsernbidrag er 153 %.

Styrets vurdering

Årsregnskapet

Resultatregnskapet og balansen med tilhørende noter gir etter styrets oppfatning fyllestgjørende informasjon om virksomheten i selskapet i 2018, og om selskapets stilling ved årsskiftet.

I samsvar med regnskapslovens § 3-3 bekrefter styret at forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og dette legges til grunn ved avleggelse av årsregnskapet.

Det er ikke inntruffet hendelser etter regnskapsårets avslutning som er av vesentlig betydning for vurdering av selskapets resultater eller stilling utover usikkerhet knyttet til LOS prosjektet. I årets resultat er tatt høyde for dette ved at det er foretatt en nedskrivning av aktivert system under utvikling med MNOK 40.

Personalforhold og arbeidsmiljø

Selskapet har etter styrets vurdering, gjennom den organisasjonen som nå er etablert, de beste forutsetninger for å lykkes i å realisere selskapets forretningsmessige mål.

Selskapet hadde 64 ansatte ved utgangen av 2018, mot 63 ved utgangen av 2017. Selskapet estimerer moderat bemanningsvekst i 2019.

Arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøet i Frende anses som godt. Konsernets totale sykefravær utgjorde 4,2 % (5,4). Herav utgjør ca. 3,2 % langtidsfravær. Det ble i 2018 ikke registrert skader eller ulykker i Frende. Selskapets virksomhet forurenses ikke det ytre miljø.

Likestilling/ diskriminering

Frende tilstreber likebehandling av ansatte på alle nivåer i selskapet, uansett kjønn, etnisk tilhørighet eller annet. På samme måte skal avlønning gjenspeile stillingsinnhold og kvalifikasjoner, uavhengig av kjønn eller andre forhold.

Ved utgangen av 2018 utgjorde kvinneandelen 59 % av selskapets ansatte, mens kvinneandelen i ledelse var ved utgangen av året 29 %, og 25 % i selskapets styre.

Styret og ledelse

Styret består av styreleder, en representant fra aksjonærene, et eksternt styremedlem og en representant valgt av og blant de ansatte.

Ledergruppen består av syv medlemmer som møtes regelmessig.

Framtidsutsikter

Styret mener selskapet har skapt et godt fundament for fortsatt lønnsom vekst. Distribusjonen til eierbankenes kunder har vært vellykket, og her er fortsatt et stort potensial på livsiden. Det ventes fortsatt vekst i 2018.

Lønnsomheten er meget tilfredsstillende. Årets resultat tilføres i sin helhet selskapets egenkapital for å sikre tilfredsstillende utvikling i solvensmarginen.

Organisasjonen er styrket gjennom året, og har fortsatt god tilgang på dyktige medarbeidere. Spesielt gjelder dette innenfor innskuddsbasert pensjon hvor det investeres i nytt kjernesystem. Det forutsettes fortsatt høy fokus på systemprosjektet (LOS) tross i nye forsinkelser som er varslet fra systemleverandør i februar 2019. Systemet skal etter revidert plan nå være implementert med fase 1 i løpet av sommeren 2020. Styret anser forsinkelsen som alvorlig i forhold til å realisere forretningsmålene som beslutningen om å investere i nytt system var fundert på, og vil følge utviklingen her nøye framover.

Takk til samarbeidspartnere, tillitsvalgte og medarbeidere

Styret vil takke selskapets medarbeidere, samarbeidspartnere og tillitsvalgte, først og fremst i eier- og distribusjonsbankene, for godt samarbeid.

Innsatsviljen har gitt inspirasjon som selskapet håper kan videreføres inn i kommende år.

Disponering av årets resultat

Styret i Frende foreslår følgende disponering av årets overskudd på MNOK 28,0

- Overført til bundne fond	MNOK 6,6
- Overført annen egenkapital	MNOK 21,4

Selskapet hadde ved årsskiftet MNOK 89,5 i fri egenkapital

Bergen, 26. mars 2019

Vegar Styve
styreleder

Anne-Grethe Knudsen
nestleder

Knut Ravnå

Stian Osa
Ansattvalgt

Elin Sture Næss
daglig leder

* Årsberetningen er signert elektronisk.

Resultatregnskap

	Noter	2018	2017
Teknisk regnskap for livsforsikring			
Premieinntekter			
Forfalt premie, brutto	1,2	933 342 599	885 302 947
- Avgitte gjenforsikringspremier		-51 000 315	-51 439 162
Overført premiereserve fra andre forsikringsselskaper	1,2,21	59 496 093	81 673 281
Sum premieinntekter for egen regning		<u>941 838 377</u>	<u>915 537 065</u>
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			
Renteinntekter		12 697 578	11 860 340
Verdiendring på investeringer		-20 065 299	3 895 953
Realisert gevinst og tap på investeringer		13 816 533	25 755 796
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	1,2,8,9,10	<u>6 448 812</u>	<u>41 512 091</u>
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen			
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer	1,2	<u>-216 211 725</u>	<u>262 643 346</u>
Andre forsikringsrelaterte inntekter			
Provisjonsinntekter	1,2	<u>12 928 975</u>	<u>11 264 897</u>
Erstatninger			
<i>Utbetalte erstatninger</i>			
Brutto		130 478 958	105 177 605
- Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger	16	-15 330 301	-16 402 982
<i>Endring i erstatningsavsetninger</i>			
Brutto	16	46 170 530	46 815 387
- Endring av gjenfors.andel av erstatningsavsetninger	16	-15 079 230	-14 944 083
Overføring av premiereserve til andre forsikringsselskaper	21	129 065 937	124 113 419
Sum erstatninger	1,2	<u>275 305 894</u>	<u>244 759 346</u>
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser- kontraktsfastsatte forpliktelser			
Endring i premiereserve		70 781 032	62 061 954
Endring gjenforsikringsandel av premiereserven		-9 961 802	-11 440 474
Endring tilleggsavsetning		-2 398 325	1 912 245
Endring i teknisk avsetning for skadeforsikringsvirksomheten	16	3 390 551	3 818 989
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	1,2	<u>61 811 456</u>	<u>56 352 714</u>
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser- investeringsvalgportefølje			
Endring i premiereserve			
Avsetning i livsforsikring med investeringsvalg		<u>75 753 347</u>	<u>570 676 656</u>
Forsikringsrelaterte driftskostnader			
Salgskostnader	3	100 541 056	93 024 037
Forsikringsrelaterte adm. kostnader	3,5,7,12	<u>192 217 643</u>	<u>149 078 476</u>
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	1,2	<u>292 758 699</u>	<u>242 102 513</u>
Resultat av teknisk regnskap			
		<u>39 375 043</u>	<u>117 066 170</u>
Ikke teknisk regnskap for livsforsikring			
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen			
Renteinntekter		2 006 999	2 823 818
Verdiendring på investeringer		-3 171 553	927 584
Realisert gevinst og tap investeringer		2 183 863	6 132 176
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	1,2,8,9	<u>1 019 309</u>	<u>9 883 578</u>
Andre inntekter			
	20	49 000	42 000
Resultat av ikke-teknisk regnskap			
	1,2	<u>1 068 309</u>	<u>9 925 578</u>
Resultat før skattekostnad			
Skattekostnad	6	<u>40 443 352</u>	<u>126 991 748</u>
Resultat før andre resultatkomponenter		<u>12 488 612</u>	<u>24 822 914</u>
		<u>27 954 742</u>	<u>102 168 834</u>
Andre resultatkomponenter			
Aktuarielle gevinster og tap på pensjonsytelser		16 310	-550 933
Skatt på andre resultatkomponenter		-4 078	137 733
TOTALRESULTAT		<u>27 966 974</u>	<u>101 755 634</u>

Balanse

	Noter	31.12.18	31.12.17
EIENDELER			
Eiendeler i selskapsporteføljen			
Immaterielle eiendeler			
Andre immaterielle eiendeler	12	18 612 013	44 260 314
Sum immaterielle eiendeler		<u>18 612 013</u>	<u>44 260 314</u>
Investeringer			
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Investeringer som holdes til forfall	8,9	32 550 054	37 657 212
Finansielle eiendeler til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	8,9	17 104 014	22 088 691
Renteplasseringer	8,9	94 019 408	129 941 330
Eiendomsfond	8,9	17 778 006	23 304 242
Plasseringsmidler bank	8,9	242 439	590 658
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi		<u>129 143 867</u>	<u>175 924 921</u>
Sum investeringer		<u>161 693 921</u>	<u>213 582 133</u>
Fordringer			
Fordringer i forbindelse med direkte forsikring		6 474 294	6 666 333
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	19	35 785 508	33 723 234
Fordring på konsernselskap	11	35 000 000	-
Sum fordringer		<u>77 259 802</u>	<u>40 389 567</u>
Andre eiendeler			
Anlegg og utstyr	12	2 549 875	3 012 218
Eiendom	12	3 965 481	4 156 233
Kasse, bank	4	29 956 987	25 268 628
Eiendeler ved skatt	6	7 531 241	-
Sum andre eiendeler		<u>44 003 584</u>	<u>32 437 079</u>
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter			
Andre forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		2 194 474	-
Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		<u>2 194 474</u>	<u>-</u>
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		303 763 794	330 669 095
Eiendeler i kundeporteføljen			
Investeringer			
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Investeringer som holdes til forfall	8,9,10	205 932 731	158 146 215
Finansielle eiendeler til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	8,9,10	108 211 071	92 764 248
Renteplasseringer	8,9,10	594 826 800	545 705 019
Eiendomsfond	8,9,10	112 475 186	97 869 105
Plasseringsmidler bank	8,9,10	1 533 823	2 480 541
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi		<u>817 046 880</u>	<u>738 818 913</u>
Sum investeringer		<u>1 022 979 611</u>	<u>896 965 128</u>
Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelser i kollektivporteføljen			
Gj.forsikringsandel av erstatningsavsetning i kollektivporteføljen	16	119 600 774	104 521 544
Investeringer i investeringsvalgporteføljen			
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer, andeler og bankplasseringer	8,9,10	3 327 174 802	3 251 421 454
Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen		<u>3 327 174 802</u>	<u>3 251 421 454</u>
Sum eiendeler i kundeporteføljene		4 469 755 187	4 252 908 126
Sum eiendeler		<u>4 773 518 981</u>	<u>4 583 577 220</u>

Balanse

	Noter	31.12.18	31.12.17
EGENKAPITAL OG GJELD			-
Innskutt egenkapital			
Selskapskapital			
Aksjekapital (1.750.000 aksjer pål. 100,-)		175 000 000	175 000 000
Overkursfond		-	
Annen innskutt egenkapital		35 000 000	
Sum innskutt egenkapital		<u>210 000 000</u>	<u>175 000 000</u>
Opptjent egenkapital			
Fond			
Risikoutjevningfond		65 844 567	59 231 626
Annen opptjent egenkapital		89 491 185	68 137 152
Sum opptjent egenkapital		<u>155 335 752</u>	<u>127 368 778</u>
Sum egenkapital	13,14,15	<u>365 335 752</u>	<u>302 368 778</u>
Forsikringsforpliktelse i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelse			
Premiereserve	16	402 683 404	331 902 372
Tilleggsavsetning	16	1 100 968	3 499 293
Erstatningsavsetning		526 214 848	480 044 318
Andre tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten		26 811 279	23 420 728
Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring - kontraktsfastsatte		<u>956 810 499</u>	<u>838 866 711</u>
Forsikringsforpliktelse i livsforsikring - særskilt investeringsportefølje			
Premiereserve	16	3 327 174 802	3 251 421 454
Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring - særskilt inv. portefølje		<u>3 327 174 802</u>	<u>3 251 421 454</u>
Avsetning for forpliktelse			
Pensjonsforpliktelse	7	4 872 090	4 217 978
<i>Forpliktelse ved skatt</i>			
Forpliktelse ved periodeskatt	6	24 141 558	24 937 201
Forpliktelse ved utsatt skatt	6	-	2 724 005
Sum avsetning for forpliktelse		<u>29 013 648</u>	<u>31 879 184</u>
Forpliktelse			
Forpliktelse i forbindelse med gjenforsikring	19	59 929 833	55 931 747
Skyldig utbytte	17	-	65 000 000
Gjeld i forbindelse med direkte forsikring		-	-
Gjeld til konsernselskap		-	4 831 543
Andre forpliktelse	17	10 200 197	9 417 047
Sum forpliktelse		<u>70 130 030</u>	<u>135 180 337</u>
Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter			
Andre påløpte kostnader og ikke mottatte inntekter	18,20	25 054 246	23 860 752
Sum egenkapital og forpliktelse		<u>4 773 518 982</u>	<u>4 583 577 220</u>

Bergen, 26. mars 2019

Vegar Styve
styreleder

Anne-Grethe Knudsen
nestleder

Knut Ravnå

Stian Osa
Ansattvalgt

Elin Sture Næss
daglig leder

* Årsberetningen signeres elektronisk

Endring i egenkapital

	Aksjekapital	Overkursfond	Annen innskutt egenkapital	Risiko- utjevningfond	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital pr 01.01.17	175 000 000	-		45 194 740	45 418 404	265 613 143
Risikoutjevningfond årets endring				14 036 886	-14 036 886	-
Årets resultat					102 168 834	102 168 834
Andre resultatkomponenter					-413 200	-413 200
Avsatt utbytte					-65 000 000	-65 000 000
Egenkapital pr. 31.12.17	175 000 000	-		59 231 626	68 137 152	302 368 778
Egenkapital pr 01.01.2018	175 000 000	-		59 231 626	68 137 152	302 368 778
Risikoutjevningfond årets endring				6 612 941	-6 612 941	-
Årets resultat					27 954 742	27 954 742
Andre resultatkomponenter					12 233	12 233
Mottatt konsernbidrag			35 000 000		-	35 000 000
Egenkapital pr. 31.12.18	175 000 000	-	35 000 000	65 844 567	89 491 185	365 335 752

Kontantstrøm

Kontantstrømoppstilling

	31.12.18	31.12.17
Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		
Netto innbetalt til premier	701 065 658	659 865 281
Netto kontantstrøm reassuranse	-23 772 400	-25 354 172
Provisjonsinntekter	12 928 975	11 264 897
Bankrenter/ renter rentepapirer	14 704 577	14 684 158
Realisert gevinst	16 000 396	31 887 972
Andre inntekter	49 000	42 000
Utbetalte erstatninger	259 544 895	229 291 024
Betalt skatt	23 543 578	20 094 681
Forsikringsrelaterte driftskostnader	247 206 090	220 725 224
	190 681 643	222 279 207
Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		
Investert i Fondsandeler	98 658 060	109 042 718
Netto investert i driftsmidler	781 875	4 499 607
Netto investert i immaterielle eiendeler	22 848 286	33 941 874
	-122 288 221	-147 484 199
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter		
Utbetaling av utbytte	-65 000 000	-61 000 000
	-65 000 000	-65 000 000
Netto likviditetsendring	3 393 422	13 795 008
Likviditetsbeholdning 01.01	28 339 827	14 544 820
Likviditetsbeholdning 31.12	31 733 249	28 339 827

Regnskapsprinsipper

Generelt

Regnskapet for Frende Holding AS er avlagt i samsvar med Lov om årsregnskap, Forskrift om årsregnskap for skadeforsikringsforetak, Forskrift om årsregnskap for livsforsikringsforetak, samt gjeldende regnskapsstandarder.

Det er utarbeidet sammenligningstall i notene i den grad sammenlignbare tall er tilgjengelig og det anses hensiktsmessig.

Konsolideringsprinsipper

Konsernregnskapet omfatter Frende Holding AS, samt Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS som eies 100 % av Frende Holding AS.

Aksjer i datterselskapene, vesentlige transaksjoner mellom selskapene og mellomværende mellom selskapene i konsernet er eliminert i konsernregnskapet.

Endring i regnskapsprinsipper/ omarbeiding sammenligningstall

Det er ikke implementert nye regnskapsstandarder i 2018 som har vesentlig betydning for regnskapet.

Innregning av inntekter og kostnader

Grunnleggende regnskapsprinsipper legges til grunn slik at inntekter resultatføres når de er opptjent, og utgifter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt. Beste estimat legges til grunn ved usikkerhet, basert på tilgjengelig informasjon ved balansetidspunktet.

Premieinntekter

Forfalt brutto premie i skadeforsikring omfatter all premie for forsikringsavtaler med påbegynt forsikringsperiode før regnskapsårets avslutning. Den forfalte premien periodiseres pro rata, og forfalt premie som vedrører neste år føres som «endring i avsetning ikke opptjent bruttopremie».

Avgitt gjenforsikringspremie omfatter reassurandørenes andel av forfalt brutto premie. Gjenforsikringspremien periodiseres i samme forhold som opptjent brutto premie, og føres som «endring gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie».

Forfalt brutto premie i livsforsikring omfatter all premie for forsikringsavtaler med påbegynt forsikringsperiode før regnskapsårets avslutning. Premie omfatter både sparedel og risikodel. Periodisering av opptjent premie ivaretas ved avsetning til premiereserve i forsikringsfondet.

Overføring av premiereserve (flytting) i livsforsikring

Flytting fremkommer av regnskapslinjene «Overføring av premiereserve fra andre forsikringsselskaper». Innregning i resultatet skjer ved overføring av risiko, - på samme tidspunkt reduseres/ økes premiereserven i forsikringsfondet tilsvarende.

Erstatningskostnader

Erstatningskostnader omfatter alle erstatningsbeløp som er betalt til forsikringstaker i regnskapsperioden, i tillegg til endring i avsetning for meldte ikke oppgjorte skader (RBNS) og inntrufne, men ikke meldte skader (IBNR).

Brutto betalte erstatninger omfatter betalte erstatninger til forsikringstaker inkl. skadebehandlingskostnader som honorar ved ekstern takst og advokater, med fradrag for mottatte regressinnbetalinger.

Klassifisering og verdivurdering

Finansielle eiendeler

Finansielle eiendeler innregnes i balansen når selskapet blir part i instrumentets kontraktmessige betingelser. Alminnelige kjøp og salg av finansielle instrumenter er regnskapsført på transaksjonsdagen. Alle finansielle instrumenter som ikke inngår i kategorien til virkelig verdi over resultatet, innregnes første gang til virkelig verdi med tillegg av de transaksjonsutgiftene som er direkte henførbare til anskaffelsen eller utstedelsen av den finansielle eiendelen. Finansielle instrumenter i kategorien virkelig verdi med verdiendringer over resultatet innregnes uten hensyn til transaksjonskostnader.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktmessige rettene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller når foretaket overfører den finansielle eiendelen i en transaksjon hvor all, eller tilnærmet all, risiko og fortjenestemuligheter knyttet til eierskap av eiendelen overføres.

Frende Holding konsern har finansielle eiendeler klassifiseres følgende kategorier etter IAS 39:

- Til virkelig verdi over resultatet
- Utlån og fordringer

Til virkelig verdi over resultatet

Et finansielt instrument klassifiseres som til virkelig verdi over resultatet dersom det ved førstegangsinnregning er øremerket til dette, eller holdes for omsetning. Selskapet har en investeringsportefølje som er øremerket til virkelig verdi ved førstegangsinnregning, og som løpende styres og måles til virkelig verdi. Dette er i tråd med styrets godkjente risiko- og investeringsstrategi og informasjon basert på virkelig verdi rapporteres regelmessig til ledelsen og styret.

Instrumentene måles til virkelig verdi, og endringer i verdien innregnes i resultatet.

Utlån og fordringer

Utlån og fordringer er ikke-derivative finansielle eiendeler med betalinger som er faste, eller lar seg fastsette og som ikke blir notert i et aktivt marked. Obligasjoner holdt til forfall er klassifisert som utlån og fordringer, og måles til amortisert kost etter effektiv rentes metode. Utlån og fordringer måles til amortisert kost etter effektiv rentes metode.

Virkelig verdi

Virkelig verdi er det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse gjøres opp med i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. For finansielle eiendeler som er notert på børs eller annen regulert markedsplass, settes virkelig verdi til kjøpskurs siste handelsdag frem til og med balansedagen. For en eiendel som skal avhendes, eller en forpliktelse som innehas, settes virkelig verdi til salgskurs.

Finansielle instrumenter innregnet til virkelig verdi i konsernet er i det alt vesentlige instrumenter som er notert i et aktiv marked.

Amortisert kost

Etter førstegangsinnregning måles investeringer i kategoriene utlån og fordringer og finansielle forpliktelser som ikke måles til virkelig verdi til amortisert kost ved hjelp av effektiv rentes metode. Ved beregning av effektiv rente estimeres fremtidige kontantstrømmer, og alle kontraktsmessige vilkår ved det finansielle instrumentet tas i betraktning. Honorarer betalt eller mottatt mellom partene i kontrakten og transaksjonskostnader som kan henføres direkte til transaksjonen, inngår som en komponent ved fastsettelsen av den effektive renten.

Verdifall

For finansielle eiendeler som ikke måles til virkelig verdi, foretas det på balansedagen en vurdering av hvorvidt det finnes objektive indikatorer for verdifall av den enkelte finansielle eiendel eller en gruppe av ensartede finansielle eiendeler. Ved vurderingen av om det foreligger verdifall legges det vekt på hvorvidt utsteder har vesentlige finansielle vanskeligheter, om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mislighold, om det er sannsynlig at utsteder går konkurs, om det ikke lenger finnes et aktivt marked for eiendelen på grunn av finansielle vanskeligheter eller om det observeres målbar nedgang i forventet kontantstrøm fra en gruppe finansielle eiendeler. Nedskrivningen beregnes ved å sammenligne ny forventet kontantstrøm med opprinnelig kontantstrøm diskontert med henholdsvis opprinnelig effektiv rente (for eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (for eiendeler med flytende rente).

Tap for verdifall reverseres dersom reverseringen objektivt kan knyttes til hendelse som finner sted etter at tapet ble innregnet.

IT systemer og programvare

Kjøpt programvare er balanseført til anskaffelseskost inkludert direkte eksterne kostnader for å sette programvaren klar til bruk. Kjøpt programvare tilpasset virksomheten er klassifisert som immateriell eiendel. Balanseført IT system avskrives fra ferdigstillelsesdato lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av eiendelen faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede. Vurdering av systemene er gjort mot endringer i økonomiske, teknologiske, og interne rammebetingelser som tilsier at verdi ikke lenger er tilstede.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler er klassifisert som andre eiendeler i balansen. Driftsmidlene er vurdert til anskaffelseskost og avskrives lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av et driftsmiddel faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede.

Eierbenyttet eiendom

Konsernet eier tre fritidseiendommer på Geilo som brukes til firmahytter. Eiendommene er innregnet og måles i samsvar med verdireguleringsmodellen i IAS 16. Eiendommene er balanseført til anskaffelseskost og avskrives over forventet levetid.

Forsikringsmessige avsetninger

Avsetning for ikke opptjent premie i skadeforsikring er avsetning for ikke opptjent andel av brutto forfalt premie på forsikringskontrakter der forsikringsperioden er påbegynt ved regnskapsårets slutt.

Premiereserve i livsforsikring utgjør kontantverdien av selskapets forsikringsforpliktelser i henhold til de enkelte forsikringsavtaler. Dette tilsvarer summen av de beløp som er ført på forsikringstakernes konti, samt avsatte premiereserver (ikke opptjent premie) på rene risikodekninger.

Erstatningsavsetning er avsetning relatert til skadetilfeller som er inntruffet før balansedagen, men ikke ferdig oppgjort. Dette inkluderer både meldte skader (RBNS) og skader som er inntruffet, men ikke meldt (IBNR).

Det foretas individuell skadereservering for alle meldte skader, og avsetningen omfatter forventet utbetaling til forsikringstaker inkl. skadebehandlingskostnader.

Avsetning for inntrufne, ikke meldte skader (IBNR) foretas ved hjelp av statistiske metoder. Grunnet lavt skadetall og kort historikk er det ved avsetningsberegning også benyttet en premiefaktor i forhold til opptjent premie.

Annen opptjent egenkapital

Naturskadefondet i skadeforsikring kan kun benyttes til erstatninger etter naturskader. Til fondet avsettes differansen mellom årets opptjente naturskadepremie og påløpte erstatninger som dekkes av denne ordningen.

Avsetning til garantiordningen i skadeforsikring er avsetning for å dekke ansvar mot sikringsordningen som skal bidra til å sikre utbetaling av krav som følger av avtale om direkte skadeforsikring. Det maksimale ansvaret utgjør 1,5 % av summen av selskapets opptjente bruttopremie for skadeforsikringsavtaler som omfattes av garantiordningen.

Risikoutjevningfondet i livsforsikring kan bare benyttes til å styrke avsetningen til premiereserve vedrørende risiko knyttet til person. Risikoutjevningfond i balansen tilsvarer halvparten av årets samlede overskudd på risikoresultat frigjort ved reaktivering. Risikoutjevningfondet er balanseført brutto.

Pensjoner

Selskapet har innskuddspensjon for alle ansatte. Premie kostnadsføres løpende, og selskapet har ingen forpliktelse utover kostnadsført beløp.

I tillegg har selskapet pensjonsforpliktelse overfor enkelte arbeidstakere via en usikret driftsordning. Pensjonsforpliktelse knyttet til disse ordningene er beregnet i samsvar med IAS19R, ved at nåverdi av beregnede forpliktelser er beregnet med utgangspunkt i tid i ordningen, forventet lønnsvekst og årlig regulering av pensjonsutbetalingene. Diskonteringsrente ved beregning av nåverdien er i samsvar med oppdaterte økonomiske forutsetninger. Endringer i forpliktelsen som skyldes endringer og avvik mot beregningsforutsetningene (estimatavvik) bokføres over resultatet under andre resultatkomponenter. Periodens netto pensjonskostnad består av årets påløpte pensjonsrettigheter, rentekostnader på pensjonsforpliktelsene samt justering for eventuelle planendringer.

Skatt

Resultatført skattekostnad består av betalbar skatt og årets endring i utsatt skatt. Utsatt skatt beregnes med 25 % av midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reverseres i samme periode er utlignet og nettoført.

Utsatt skattefordel er balanseført ut ifra forventning om skattepliktig inntekt gjennom inntjening i fremtidige år.

Bruk av estimater

Utarbeidelse av regnskapet i samsvar med årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper, og anvendelse av gjeldende regnskapsprinsipper innebærer at ledelsen må foreta vurderinger, utarbeide estimater og anvende forutsetninger som påvirker balanseført verdi av eiendeler og forpliktelser.

Estimatene baseres på historiske data, vurdering av egen portefølje, forventninger til fremtiden og andre faktorer som er vurdert å være forsvarlig basert på underliggende forhold. Estimater og tilhørende forutsetninger blir gjennomgått regelmessig. Endringer i estimater innregnes i den perioden estimatene endres. Det vil naturlig være usikkerhet knyttet til slike estimater og endring i forutsetninger vil medføre endring i estimater påfølgende regnskapsår.

Forsikringstekniske avsetninger

Det er knyttet størst usikkerhet til avsetning for skader inntruffet men ikke rapportert (IBNR). Avsetningen er basert på statistisk modell utarbeidet på grunnlag av erfaringstall og porteføljens utvikling. Det vil være risiko til fastsettelse av estimater beregnet på grunnlag av disse modellene.

Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler

Ved indikasjon på verdifall foretas det nedskrivningstest for å kontrollere om bokført verdi for driftsmidler og immaterielle eiendeler er tilstede.

Noter til årsregnskapet
Note 1

Note 1 Resultat i livsforsikring

	Individuell kapitalforsikring	Gruppelivs forsikring	Kollektiv pensjonsforsikring	Individuell rente- og pensjonsforsikring	Ulykkesforsikring	Andre skadebransjer	Sum 2018	Sum 2017		
Premieinntekter										
Forfall premie , brutto	197 631 589	30 455 593	443 679 877	174 379 162	10 382 505	76 813 873	933 342 599	885 302 947	48 039 652,00	5,4 %
- Avgitte gjenforsikringspremier	-585 556	-7 932 034	-11 929 981	-11 178 623	-1 680 500	-17 693 621	-51 000 315	-51 439 162		
Mottatt premiereserve fra andre			59 496 093				59 496 093	81 673 281		
Sum premieinntekter for egen regning	197 046 033	22 523 559	491 245 989	163 200 539	8 702 005	59 120 252	941 838 377	915 537 065		
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen										
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	4 390 745	738 146	1 927 086	4 096 215	216 068	1 329 318	12 697 580	11 860 340		
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer	-2 160 785	-363 259	-948 363	-2 015 841	-106 332	-654 188	-6 248 768	29 651 751		
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	2 229 960	374 887	978 723	2 080 374	109 736	675 130	6 448 812	41 512 091		
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen										
Verdiendring på investeringer	-	-	-222 498 021	6 286 296	-	-	-216 211 725	262 643 346		
Andre forsikringsrelaterte inntekter										
Provisjonsinntekter	-	-	12 928 975	-	-	-	12 928 975	11 264 897		
Erstatninger										
Utbetalte erstatninger, brutto	36 704 599	13 359 074	34 195 126	22 525 823	2 334 473	21 359 863	130 478 958	105 177 605		
- Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger	-37 454	-5 212 548	-133 222	-603 767	-849 127	-8 494 183	-15 330 301	-16 402 982		
Endringer i erstatningsavsetninger, brutto	6 842 145	2 766 660	-50 951	14 057 189	4 662 917	17 892 570	46 170 530	46 815 387		
- Endring av gjenfors.andel av erstatningsavsetninger	-63 226	-1 106 664	427 207	-5 293 039	-1 891 763	-7 151 745	-15 079 230	-14 944 083		
Overføring av premiereserve til andre			129 065 937				129 065 937	124 113 418		
Sum erstatninger	43 446 064	9 806 522	163 504 097	30 686 206	4 256 500	23 606 505	275 305 894	244 759 346		
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser-kontraktfastsatte forpliktelser										
Endring premiereserve, brutto	-	-	3 144 104	67 636 928			70 781 032	62 061 954		
Endring gjenforsikringsandel av premiereserven			-5 837 667	-4 124 134			-9 961 802	-11 440 474		
Endring tilleggsavsetning			-916 516	-1 481 810			-2 398 325	1 912 245		
Endring andre avsetninger			123 726	3 266 825			3 390 551	3 818 989		
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	-	-	-3 486 353	65 297 809	-	-	61 811 456	56 352 714		
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser-investeringsvalgporteføje										
Avsetning i livsforsikring med investeringsvalg			56 173 626	19 579 721			75 753 347	570 676 656		
Forsikringsrelaterte driftskostnader										
Salgskostnader	32 961 477	2 031 811	17 500 674	32 581 338	1 791 052	13 674 704	100 541 056	93 024 037		
Forsikringsrelaterte adm. Kostnader	37 280 099	20 318 051	80 947 335	39 568 232	1 811 330	12 292 596	192 217 643	149 078 476		
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	70 241 576	22 349 862	98 448 009	72 149 570	3 602 382	25 967 301	292 758 699	242 102 513		
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen										
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	694 008	116 673	304 598	647 455	34 152	210 114	2 006 998	2 823 818		
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer	-341 536	-57 417	-149 900	-318 627	-16 807	-103 402	-987 689	7 059 760		
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	352 472	59 256	154 698	328 828	17 345	106 712	1 019 309	9 883 578		
Andre inntekter	23 447	4 289	6 706	13 078	242	1 239	49 000	42 000		
Andre kostnader							-	-		
Resultat før skattekostnad	85 964 267	-9 194 393	-31 822 309	-15 804 191	970 446	10 329 527	40 443 352	126 991 747		
Skattekostnad	2 996 392	953 409	4 199 632	3 077 784	153 672	1 107 723	12 488 612	24 822 914		
Resultat før andre resultatkomponenter	82 967 875	-10 147 802	-36 021 941	-18 881 975	816 774	9 221 804	27 954 742	102 168 834		
Andre resultatkomponenter										
Aktuarielle gevinster og tap på pensjonsytelser	5 640	948	2 475	5 261	278	1 708	16 310	-550 933		
Skatt på andre resultatkomponenter	-978	-311	-1 371	-1 005	-50	-362	-4 078	137 733		
TOTALRESULTAT	82 972 537	-10 147 165	-36 020 837	-18 877 718	817 002	9 223 150	27 966 974	101 755 635		

2018 tall

Tilgang / avgang	Dekninger	Avtaler	Avtaler	Dekninger	Dekninger	Dekninger
Antall i tilgang	19 072	62	615	6 671		5 089
Antall i avgang	9 622	65	498	3 655	179	2 433
Nytegnet premie pr bransje	19 410 000	-	38 000 000	5 500 000		3 700 000

2017 tall

Tilgang / avgang	Dekninger	Avtaler	Avtaler	Dekninger	Dekninger	Dekninger
Antall i tilgang	19 147	86	660	6 852		6 428
Antall i avgang	9 641	72	551	3 654	196	2 032
Nytegnet premie pr bransje	24 700 000	1 000 000	35 000 000	19 040 000		4 758 000

Noter til årsregnskapet
Note 2

Note 2 Resultatanalyse

	Individuell kapitalforsikring	Gruppelivs forsikring	Kollektiv pensjonsforsikring	Individuell rente- og pensjonsforsikring	Ulykkesforsikring	Andre skadebransjer	Sum 2018	Sum 2017
Finansinntekter & andre inntekter	2 605 879	438 432	1 140 127	2 422 280	127 323	783 081	7 517 121	51 437 668
Renteresultat	2 605 879	438 432	1 140 127	2 422 280	127 323	783 081	7 517 121	51 437 668
Risikopremie	118 496 960	24 339 325	36 114 044	119 698 330	6 794 215	51 113 469	356 556 343	334 313 804
Erstatninger	43 546 744	16 125 734	17 162 983	102 453 859	6 997 390	39 252 433	225 539 143	197 094 098
Sikkerhetsavsetning	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilleggsavsetning			-916 516	-1 481 810			-2 398 326	1 912 244
Netto gjenforsikring	484 876	1 612 822	6 386 299	1 157 683	-1 060 390	2 047 693	10 628 983	8 651 622
Risikoresultat	74 465 340	6 600 769	13 481 278	17 568 598	857 215	9 813 343	122 786 543	126 655 840
Administrasjonspremie netto	62 711 661	6 066 078	40 042 458	55 251 072	3 588 290	25 700 404	193 359 963	183 554 845
Andre inntekter			12 928 975				12 928 975	11 264 897
Administrasjonsavsetning	-	-	123 726	3 266 825	-	-	3 390 551	3 818 989
Driftskostnader	70 241 576	22 349 862	98 448 009	72 149 570	3 602 382	25 967 301	292 758 699	242 102 513
Administrasjonsresultat	-7 529 915	-16 283 784	-45 600 302	-20 165 323	-14 092	-266 897	-89 860 312	-51 101 760
Bransjeresultat f. skatt uten andre kostnader	69 541 303	-9 244 583	-30 978 897	-174 444	970 446	10 329 527	40 443 352	126 991 748
Andre kostnader	-5 640	-948	-2 475	-5 261	-278	-1 708	-16 310	550 932
Resultat f.skatt	69 546 943	-9 243 635	-30 976 422	-169 183	970 724	10 331 235	40 459 662	126 440 816

Noter til årsregnskapet

Note 3 - 4

Note 3 Spesifikasjon av forsikringsrelaterte driftskostnader

Spesifikasjon av vesentlige poster

Salgskostnader	Note	31.12.18	31.12.17
Provisjoner		95 424 891	88 291 495
Øvrig salgskostnad		2 290 884	2 536 313
Reklame og merkekostnader		2 825 282	2 196 228
		<hr/>	<hr/>
		100 541 056	93 024 037
Forsikringsrelaterte driftskostnader			
Lønn og sosiale kostnader	5,7	84 942 561	81 573 442
Lokalkostnader		9 015 404	9 037 481
IT kostnader		31 999 413	28 220 820
Honorarer og leide tjenester		4 348 612	5 591 836
Diverse kontorkostnader		11 980 058	10 300 919
Nedskrivning system under utvikling		40 000 000	
Avskrivninger	12	9 931 595	14 353 977
		<hr/>	<hr/>
		192 217 643	149 078 476
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader		<hr/>	<hr/>
		292 758 699	242 102 513

Provisjon omfatter kun provisjon til eksternt distribusjonskorps.

Antall ansatte ved årsskiftet	64	63
Antall årsverk ved årsskiftet	88	84
Gjennomsnitt antall årsverk i året	86	77

Godtgjørelse til revisor (inkl. mva)

Lovpålagt revisjon	386 196	760 675
Skatterådgivning	-	3 125
Andre tjenester utenfor revisjonen	373 558	119 825
	<hr/>	<hr/>
	759 754	883 625

Note 4 Bundne midler

Pr 31.12.18 hadde selskapet kr. 3 980 628 i bankinnskudd skattetrekk.

Noter til årsregnskapet

Note 5

Note 5 Lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

Selskapsledelse	Lønn	Opptjente pensjonsrettigheter-innbetalt innskuddspensjon	Bonus	Andre godtgjørelser
Vegar Styve, konsernsjef (formelt ansatt i Frende Holding)	2 271 999	1 006 031	198 749	213 859
Andre ledende ansatte				
Erik Bjordal**	1 574 298	385 825	138 328	195 740
Elin Sture Næss**(daglig leder Frende Liv)	1 367 688	322 447	120 600	222 475
Tor Olav Langeland*	1 598 556	462 727	108 540	200 204
Hallvard Natvik*	1 578 309	408 850	133 625	209 572
Eivind Norderud*(daglig leder Frende Skade)	1 797 458	547 125	157 552	227 455
Anne Therese Vonheim*	1 468 585	251 140	111 917	35 271

* Formelt ansatt i Frende Skade

**Formelt ansatt i Frende Liv

Frende Skadeforsikring og Frende Livsforsikring (Frende Forsikring) har felles ledergruppe. Konsernsjef er formelt ansatt i Frende Holding.

Vedrørende pensjonsytelser vises til note 7.

Konsernsjef og overnevnte ledende ansatte har avtale om 12 måneders etterlønn ut over oppsigelsestiden på 6 måneder ved oppsigelse fra selskapets side.

	Honorar mottatt fra selskapet	Honorar mottatt i morselskap	Honorar mottatt i søsterselskap
Styret			
Vegar Styve, styrets leder	67 334		67 334
Anne-Grethe Knudsen	54 000	270 000	
Knut Ravnå	54 000		
Stian Osa (ansattrepresentant)	54 000	270 000	

Det er ikke gitt lån, forskuddsbetalinger eller sikkerhetsstillelser til ledende ansatte fra Frende Livsforsikring AS eller andre selskaper i konsernet.

Medlemmer av konsernets Risiko og Revisjonsutvalg har mottatt kr. 25 000 i honorar i 2018. Medlemmer har i 2018 vært Jan Erik Kjerpeseth, Geir Bergskaug og Anne-Grethe Knudsen

Noter til årsregnskapet
Note 6

Note 6 Skattekostnad

	31.12.18	31.12.17
Årets skattekostnad fordeler seg på:		
Betalbar skatt i balansen	24 141 558	24 937 201
For mye/ for lite avsatt skatt tidligere år	-1 393 623	459 307
Sum betalbar skatt	<u>22 747 935</u>	<u>25 396 508</u>
Endring utsatt skattefordel	-10 255 246	-711 328
Sum skattekostnad	<u>12 492 689</u>	<u>24 685 180</u>

Beregning av årets skattegrunnlag:

Resultat av ordinær virksomhet før skatt	40 459 662	126 440 814
--	------------	-------------

Permanente forskjeller:

Ikke fradragsberettigede kostnader	624 144	847 663
Realisert/ urealisert under fritaksmetoden	14 461 442	-18 153 509
Avsetning risikoutjevningfond	-	-12 231 472
Endring midlertidige forskjeller	41 020 985	2 845 310
Årets skattemessige overskudd (underskudd)	-	-
Grunnlag betalbar skatt	<u>96 566 233</u>	<u>99 748 806</u>

Utsatt skattefordel vedrører følgende midlertidige fordeler

	31.12.18	Endring 2018	31.12.17
Varige driftsmidler	-42 068 504	40 270 805	-1 797 699
Pensjonsforpliktelser	-4 872 090	654 112	-4 217 978
Urealisert verdiendring finansielle eiendeler	11 381 814	-507 689	10 874 125
Tbf sikkerhetsavsetning 01.01.2016	5 433 816	603 757	6 037 573
Fremførbart underskudd	-	-	-
	<u>-30 124 964</u>	<u>41 020 985</u>	<u>10 896 021</u>

Utsatt skatt (25 %)	7 531 241	-10 255 246	-2 724 005
---------------------	-----------	-------------	------------

Effektiv skattesats fremkommer som følger

	31.12.2018	31.12.2017
Resultat før skattekostnad	40 459 662	126 440 814
Beregnet skattekostnad basert på nominell sats	10 114 916	31 610 203
Skatteeffekt av permanente forskjeller	3 771 397	-7 384 330
For lite / mye kostnadsført tidligere år	-1 393 623	459 307
Skattekostnad	<u>12 492 689</u>	<u>24 685 181</u>

Noter til årsregnskapet

Note 7

Note 7 Pensjonskostnader, -midler og -forpliktelser Frende Livsforsikring AS

Ytelsesplan i usikrede ordninger

Selskapet har pensjonsforpliktelser overfor enkelte arbeidstakere og utbetaler førtidspensjon fra 65 til 67 år, samt alderspensjon for lønn over 12G. Selskapet har også avtale med administrerende direktør og utbetaler førtidspensjon fra 62 til 67 år samt alderspensjon for lønn over 12G. Disse ordningene er usikrede og dekkes over selskapets drift.

Den usikrede driftsordningen omfatter totalt 3 personer

Aktuarielle beregninger

Alle pensjonsordningene er behandlet etter IAS 19R. Det vil si at estimatavvik umiddelbart amortiseres og føres mot utvidet resultat. Aktuarberegningene er utført av aktuarer i NIP.

Innskuddsbasert pensjonsordning

Selskapet har innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte. Per 31.12.2018 hadde selskapet 64 ansatte. Det er betalt totalt kr 3 647 346 i innskuddspremie for 2018

	2018	2017
Netto pensjonskostnad		
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	481 451	427 263
Netto rentekostnader	81 455	56 879
Avkastning på pensjonsmidler	0	0
Periodisert arbeidsgiveravgift/ finansskatt	107 515	92 471
Netto resultatført pensjonskostnad	<u>670 421</u>	<u>576 613</u>

Beregnet pensjonsforpliktelse usikrede ordninger

	2018	2017
Pensjonsforpliktelse 01.01	4 217 977	3 090 431
Resultatført pensjonskostnad	670 421	576 613
Estimatavvik ført mot utvidet resultat	(16 310)	550 933
Utbetalt pensjon over drift	0	0

Netto pensjonsforpliktelse 4 872 088 4 217 977

Overgang ansatte med tidligere ytelsespensjon 0 0
Samlet pensjonsforpliktelse balanseført 4 872 088 4 217 977

Økonomiske forutsetninger:

	31.12.18	31.12.17
Forventet avkastning på fondsmidler	2,60 %	2,30 %
Diskonteringsrente	2,60 %	2,30 %
Årlig lønnsvekst	2,75 %	2,50 %
Årlig økning i G	2,50 %	2,25 %
Årlig regulering av pensjoner under utbetaling	0,80 %	0,40 %
Arbeidsgiveravgift	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,0 %	5,0 %

Aktuarielle forutsetninger:

Frivillig avgang medlemmer over/under 40 år	0-8 %	0-8 %
Uttakstilbøyelighet AFP/ Førtidspensjonsavtale	i. a.	i. a.
Lineær opptjening		

Bransjens tariffgrunnlag utarbeidet av Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNO)

K2013/KU K2013/KU

Noter til årsregnskapet

Note 8

Note 8 Finansielle eiendeler

	Kollektiv porteføljen			
	31.12.18		31.12.17	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost				
Investeringer som holdes til forfall	205 932 731	206 342 646	158 146 215	160 791 245
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
Aksjer og andeler	108 211 071	108 211 071	92 764 248	92 764 248
Obligasjoner, rentefond	594 826 800	594 826 800	545 705 019	545 705 019
Eiendomsfond	112 475 186	112 475 186	97 869 105	97 869 105
Bankplasseringer				
Plasseringsmidler bank	1 533 823	1 533 823	2 480 541	2 480 541
Sum finansielle eiendeler virkelig verdi	817 046 880	817 046 880	738 818 913	738 818 913
Sum finansielle eiendeler kollektiv portefølje	1 022 979 611	1 023 389 526	896 965 128	899 610 158

	Selskapsporteføljen				Totalt			
	31.12.18		31.12.17		31.12.18		31.12.17	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost								
Investeringer som holdes til forfall	32 550 054	32 614 845	37 657 212	38 287 038	238 482 785	238 957 491	195 803 427	199 078 283
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet								
Aksjer og andeler	17 104 014	17 104 014	22 088 691	22 088 691	125 315 085	125 315 085	114 852 939	114 852 939
Obligasjoner, rentefond	94 019 408	94 019 408	129 941 330	129 941 330	688 846 208	688 846 208	675 646 349	675 646 349
Eiendomsfond	17 778 006	17 778 006	23 304 242	23 304 242	130 253 192	130 253 192	121 173 347	121 173 347
Bankplasseringer								
Plasseringsmidler bank	242 439	242 439	590 658	590 658	1 776 262	1 776 262	3 071 199	3 071 199
Sum finansielle eiendeler virkelig verdi	129 143 867	129 143 867	175 924 921	175 924 921	946 190 747	946 190 747	914 743 834	914 743 834
Sum finansielle eiendeler kollektiv portefølje	161 693 921	161 758 712	213 582 133	214 211 959	1 184 673 532	1 185 148 238	1 110 547 261	1 113 822 117

Kollektiv / Selskapsporteføljen

	31.12.18
Aksjefond	
Nordea Stabile Aksjer Global	37 200 327
Nordea Norge Verdi	13 750 939
Nordea Nordic Small Cap Growth	16 248 341
Nordea 2 - Stabile Emerging Mkt Aksjer Etisk BI	9 884 404
Derivat	-621 116
Storebrand Global Multifaktor	22 192 936
Delphi Global	17 213 261
Diverse mindre investeringer	9 448 625
	<u>125 317 717</u>
Pengemarkedsfond / Obl. fond	
Pareto Fond	47 902 395
Pareto Nordic Corporate Bond	9 893 129
Pareto Global Corporate Bond I	8 631 426
Holberg Kreditt	8 470 209
Danske Capital	8 701 377
DNB Global Credit	49 946 573
DNB High Yield	29 141 883
DNB Global Credit Short	48 276 634
Diverse mindre investeringer	10 394 295
	<u>221 357 922</u>
Eiendomsfond	
Aberdeen Eiendomsfond Norge I	77 664 164
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	52 589 028
	<u>130 253 192</u>
Rentepapirer	
Rentepapirer til virkelig verdi	469 261 915
Rentepapirer til amortisert kost	238 482 786
	<u>707 744 701</u>
Sum finansielle eiendeler	<u>1 184 673 532</u>

Virkelig verdi for fondene er fondskurser per 31.12.18.

Selskapsporteføljen og kollektiv porteføljen har felles forvaltning.

Noter til årsregnskapet

Note 8 fortsetter

Note 8 Finansielle eiendeler, forts.

Rentepapirer - fordeling per sektor

Sektor	31.12.18
Stat- / statsgaranterte	0,1 %
Boligkredittforetak	21,0 %
Kommune / fylke	12,8 %
Bank / Finans	32,1 %
Industri	33,9 %
Sum	100,0 %

Rentepapirer - fordeling per ratingskategori

Rating	31.12.18
AAA	15,0 %
AA	14,9 %
A	30,4 %
BBB	14,0 %
BB	1,2 %
B	0,8 %
CCC eller lavere	0,1 %
Ikke ratet	23,6 %
Sum	100,0 %

Rentepapirer - 10 største utstedere

Utsteder	31.12.18
SpareBank 1 Næringskreditt AS	4,3 %
Sparebank 1 Østlandet	3,3 %
Helgeland Boligkreditt AS	3,1 %
Sparebanken Sogn og Fjordane	2,8 %
Ulstein Kommune	2,6 %
Gjensidige Bank ASA	2,5 %
Eiendomskreditt AS	2,4 %
Santander Consumer Bank AS	2,3 %
City of Oslo Norway	2,3 %
Sparebanken Ost	2,0 %
Sum	27,6 %

Investeringsvalgporteføljen

Aksjefond	31.12.18	31.12.17
DNB GLOBAL (I) IBP	57 203 527	54 174 638
DNB NORDEN (IV) IBP	27 220 609	29 254 618
DNB NORGE (I) IBP	2 548 284	2 989 851
DNB Aktiv Rente	8 337 788	
HOLBERG GLOBAL IBP	42 636 114	29 018 054
HOLBERG NORDEN IBP	23 493 541	25 385 499
HOLBERG NORGE IBP	20 261 687	19 229 590
HOLBERG RURIK	5 358 345	5 182 643
KLP AKSJEGLOBAL INDEKS IV IBP	963 848 789	967 997 068
KLP AKSJENORGE IBP	5 530 503	3 479 111
ODIN EUROPA IBP	272 724 708	319 485 195
ODIN NORDEN IBP	15 960 671	17 939 688
ODIN NORGE IBP	163 268 147	161 218 671
ODIN GLOBAL IBP	6 716 135	5 838 077
SKAGEN GLOBAL (IBP)	151 172 393	154 014 555
SKAGEN KON-TIKI (IBP)	34 193 247	39 286 599
SKAGEN VEKST (IBP)	51 188 881	56 161 135
Øvrige fond	17 504 495	18 400 443
	1 869 167 864	1 909 055 435

Pengemarkedsfond/ Obl. fond

DNB OBLIGASJON 20 (I) IBP	88 139 641	86 189 440
HOLBERG LIKVIDITET IBP	18 653 234	17 418 415
SKAGEN AVKASTNING (IBP)	62 875 690	59 641 228
Øvrige fond	1 736 907	1 669 668
	171 405 472	164 918 751

Sum Fondsplasseringer

	2 040 573 337	2 073 974 186
--	----------------------	----------------------

Bankplassering

	1 286 601 465	1 177 447 267
--	----------------------	----------------------

Totalt investeringsvalgporteføljen

	3 327 174 802	3 251 421 452
--	----------------------	----------------------

Balanseført verdi er virkelig verdi. Virkelig verdi er fondskurser per 31.12.18.

Netto inntekter finansielle instrumenter

	31.12.18	31.12.17
Renteinntekter/ omkostninger bankinnskudd	282 959	-55 662
Verdiendring aksjefond	-17 193 239	-719 505
Realisert gevinst / tap aksjefond	2 731 796	19 876 007
Renter obligasjoner holdt til forfall	5 557 365	5 445 391
Nedskrivning obligasjoner holdt til forfall	-762 014	-1 175 180
Renter på rentefond / obligasjoner	8 864 254	9 294 430
Realisert gevinst/ tap obligasjoner holdt til forfall	1 108 105	686 762
Verdiendring rentefond/ obligasjoner	-9 225 603	4 457 994
Realisert gevinst / tap rentefond	6 602 837	7 289 100
Verdiendring derivater	-411 814	-1 854 637
Realisert gevinst/ tap derivater	237 939	-408 413
Verdiendring eiendomsfond	4 355 817	3 924 229
Realisert gevinst / tap eiendomsfond	5 319 719	4 635 151
Sum inntekter finansielle instrumenter	7 468 121	51 395 667

Fordelt i resultatet:

Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	6 448 812	41 512 089
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	1 019 309	9 883 578
	7 468 121	51 395 667

Noter til årsregnskapet
Note 8 fortsetter

Note 8 Finansielle eiendeler, forts.

	31.12.18		31.12.17	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Selskapsporteføljen / Kollektivporteføljen				
Obligasjoner holdt til forfall- amortisert kost	238 482 785	238 957 491	195 803 427	199 078 283
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet	946 190 747	946 190 747	914 743 834	914 743 834
- Herav fair value option	946 190 747	946 190 747	914 743 834	914 743 834
	1 184 673 532	1 185 148 238	1 110 547 261	1 113 822 117
Investeringsvalgporteføljen				
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet	3 327 174 802	3 327 174 802	3 251 421 454	3 251 421 454
- Herav fair value option	3 327 174 802	3 327 174 802	3 251 421 454	3 251 421 454
	3 327 174 802	3 327 174 802	3 251 421 454	3 251 421 454

Verdsettelsesteknikker finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet

Kategori	Selskapsportefølje/ Kollektivportefølje	Investeringsvalgportefølje
I	282 646 076	3 327 174 802
II	533 291 479	
III	130 253 192	
	946 190 747	3 327 174 802
I	30 %	100 %
II	56 %	
III	14 %	
	100 %	100 %

I Kvoterte priser i aktive markeder
II Verdsettelsesteknikker (observerbar input)
III Verdsettelsesteknikker (ikke observerbar input)

Klassifisering av finansielle instrumenter

EIENDELER	Virkelig verdi over resultatet	Amortisert kost	Lån og fordringer	Finansiell gjeld	Ikke finansielle eiendeler/gjeld	Sum
Eiendeler i selskapsporteføljen						
Aksjer og andeler	17 104 014					17 104 014
Renteplasseringer	94 019 408	32 550 054				126 569 462
Eiendomsfond	17 778 006					17 778 006
Plasseringsmidler bank	242 439					242 439
Fordringer i forbindelse med direkte forsikring			6 474 294			6 474 294
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger			35 785 508			35 785 508
Fordring på konsernselskap			35 000 000			35 000 000
Andre fordringer			2 194 474			2 194 474
Anlegg og utstyr					25 127 368	25 127 368
Utsatt skattefordel					7 531 241	7 531 241
Kasse, bank			29 956 987			29 956 987
Eiendeler i kundeporteføljen						
Investeringer i kollektivporteføljen						
Aksjer og andeler	108 211 071					108 211 071
Renteplasseringer	594 826 800	205 932 731				800 759 531
Eiendomsfond	112 475 186					112 475 186
Plasseringsmidler bank	1 533 823					1 533 823
Gj.forsikringsandel av erstatningsavsetning i kollektivporteføljen					119 600 774	119 600 774
Investeringer i investeringsvalgporteføljen						
Aksjer og andeler	3 327 174 802					3 327 174 802
Sum eiendeler	4 273 365 549	238 482 785	109 411 263	-	152 259 383	4 773 518 982

GJELD

Forsikringsforpliktelse i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser

Premiereserve		402 683 404			402 683 404
Øvrig avsetning		1 100 968			1 100 968
Tilleggsavsetning		526 214 848			526 214 848
Erstatningsavsetning		26 811 279			26 811 279
Forsikringsforpliktelse i livsforsikring - særskilt investeringsportefølje					
Premiereserve			3 327 174 802		3 327 174 802
Pensjonsforpliktelser					
Forpliktelser i forbindelse med gjenforsikring			59 929 833		59 929 833
Betalbar skatt				24 141 558	24 141 558
Konserngjeld				-	0
Andre forpliktelser			10 200 197		10 200 197
Avsatt utbytte				-	0
Andre påløpte kostnader og ikke mottatte inntekter				25 054 246	25 054 246
Sum gjeld	-	-	70 130 030	4 338 053 196	4 408 183 230

Noter til årsregnskapet

Note 9

Note 9 Risikostyring

Forsikringsrisiko

Forsikringsrisiko består av risikoen for at fremtidig, definert hendelse som selskapet har forpliktet seg til å yte økonomisk vederlag for, inntreffer. Innen livsforsikring er de vesentlige forsikringsrisikoer knyttet til dødsfall og uførhet.

Selskapets forsikringsvirksomhet omfatter innskuddspensjon, gruppelev og personforsikring.

Innskuddspensjon er pensjonsavtaler der det enkelte medlem bærer den finansielle risikoen. Forsikringsrisiko omfatter dekning for innbetalt beløp fram til nådd pensjonsalder.

Forsikringsrisiko overvåkes gjennom analyse og oppfølging av risikoresultatene innen hver bransje. Risiko reduseres også via reassuranseavtaler i form av kvotekontrakter.

For å redusere forsikringsrisiko ved tegning gjennomføres det ved salg av individuelle risikoprodukter en helsevurdering av forsikrede.

Finansiell risiko

Frende bærer finansiell risiko knyttet til forvaltningen av selskapets investeringsportefølje. Gjennom behandlingen av selskapets kapitalforvaltningsstrategi fastsetter styret rammene for kapitalforvaltningen, inkludert rammer for den strategiske aktivaallokeringen.

Finansiell risiko deles normalt inn i tre hovedkategorier; markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko. Denne finansielle risikoen styres på aggregert nivå gjennom selskapets kapitalforvaltningsstrategi, og på detaljert nivå gjennom utforming av de enkelte forvaltningsmandater.

Markedsrisiko

Markedsrisiko representerer risiko for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Markedsrisiko omfatter tre typer risiko; renterisiko, valutarisiko og annen prisrisiko.

Renterisiko representerer risikoen for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedsrentene. Frende styrer renterisikoen gjennom rammer knyttet til bl.a. porteføljens rentedurasjon. Ved utgangen av 2016 var rentedurasjonen for omløpsporteføljen på 1,6 år.

Valutarisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instruments vil svinge som følge av endringer i valutakurser. Frende sikrer det meste av valutarisikoen i porteføljene. Valutaeksponeringen overvåkes til enhver tid, og det foretas valutasikringstransaksjoner innenfor rammene av selskapets kapitalforvaltningsstrategi.

Annen prisrisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instrument vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Aksjerisikoen håndteres bl.a. gjennom en veldiversifisert portefølje av noterte verdipapirer både ift geografi og sektorer.

Kredittrisiko

Kredittrisiko omfatter risikoen for at en part i et finansielt instrument påfører selskapet et finansielt tap ved ikke å kunne innfri en forpliktelse. Kredittrisikoen styres gjennom flere virkemidler som bl.a. rammer knyttet til renteporteføljenes kreditturasjon, øvre grenser for eksponering mot navngitte motparter, rammer knyttet til motpartenes rating, samt krav til diversifisering av porteføljen.

Frende foretar minst årlig, sammen med hovedforvalter, en dypere gjennomgang av de enkelte utstederne. Hver enkelt utsteder blir gjennom dette analysert og klassifisert. Rammene for eksponering mot hver enkelt motpart vurderes så på bakgrunn av denne gjennomgang.

Frende sine direkteide rentepapirer og globale rentefond består av investeringer der motparten betraktes som investment grade. Ut over dette har Frende ved utgangen av 2018 omlag 7,1 % av den samlede renteporteføljen plassert i fond med investering i nordiske høyrente obligasjoner.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for ikke å ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift.

Frende følger likviditetsutviklingen på daglig basis, og har gode prosesser for å sørge for at selskapet til enhver tid har nok likviditet tilgjengelig til å møte sine forpliktelser. Frende sin investeringsportefølje består utelukkende av likvide papirer og fondsplasseringer som vil realiseres ved et likviditetsbehov.

Selskapets likviditetsstrategi innebærer at det til enhver tid skal være tilgjengelig likvide midler til å møte forpliktelser ved forfall.

Kredittrisiko forsikringsvirksomheten

Aldersfordeling fordringer forsikring	Sum	Ikke forfalt	< 30 dager	30-90 dager	> 90 dager
Fordringer, direkte forsikring	6 474 294	3 024 347	2 106 384	-	1 343 563

Maksimal kredittspenning for selskapet utgjør bokført verdi av alle finansielle eiendeler unntatt eiendeler som ligger i særskilt investeringsportefølje.

Sensitivitet finansielle eiendeler - effekt på markedsverdi

	31.12.18	31.12.17
10% fall i kurs aksjefond	-11 582 882	-11 481 618
1%-poeng stigning i rentenivå	-4 776 136	-2 623 967

Skatteeffekt er ikke hensyntatt i oppstillingen.

Sensitivitetsanalysen er gjort kun for selskaps-/ kollektivporteføljen ettersom endringer i rente og kurs på fond i investeringsvalgporteføljen nøytraliseres ved avsetning til kundefond.

Noter til årsregnskapet
Note 10 - 13

Note 10 Kapitalavkastning

Kollektivporteføljen	31.12.18	31.12.17	31.12.16	31.12.15	31.12.14
Kapitalavkastning	1,54 %	3,11 %	3,06 %	1,78 %	4,31 %

Beregnet avkastning er beregnet ved bruk av Modifisert Dietz- metode.

Note 11 Konsernmellomværende

	31.12.18	31.12.17
Fordring Frende Holding AS	35 000 000	
Gjeld til Frende Holding AS	-	746 412
Gjeld til Frende Skadeforsikring AS	-	4 085 131
	-	4 831 543

Note 12 Varige driftsmidler

	Eiendom	IT utstyr	IT system	IT system under utvikling	Kontorinventar	Sum
Anskaffelseskost 01.01.18	4 156 233	6 229 924	110 832 586	29 714 203	7 277 690	158 210 636
Tilgang	17 957	763 918	2 322 420	20 525 866	-	23 630 161
Avgang		-	-	-	-	-
Tap ved avgang						-
Akkumulerte nedskrivninger			2 000 000	40 000 000		42 000 000
Akkumulerte avskrivninger	208 710	6 198 446	102 783 062		5 523 211	114 713 429
Bokført verdi 31.12.18	3 965 481	795 395	8 371 944	10 240 069	1 754 479	25 127 368
Årets nedskrivning			-	40 000 000		40 000 000
Årets avskrivning	208 710	412 281	8 496 626		813 978	9 931 595
Forventet økonomisk levetid	20 år	3 år	5 år		5 år	
Avskrivningssats	5 %	33 %	20 %		20 %	

IT system er kjøpte systemer tilpasset virksomheten.

Systemene avskrives lineært regnskapsmessig og skattemessig, over antatte økonomiske levetid.

Verdi av kjøpte systemer er vurdert til virkelig verdi ved balansetidspunktet. Som følge av endring i teknologiske og økonomiske rammebetingelser er det foretatt nedskrivning av verdi på aktivert andel av system som er vurdert uten verdi på balansetidspunktet.

Balansført system under utvikling er verddivurdert opp mot fremdrift i prosjektet, samt innhold i balansført kostpris. Prosjektet er vesentlig forsinket, samtidig er deler av aktiverte utviklingskostnader vurdert å ha lavere verdi enn kostpris. Per 31.12 er foretatt en nedskrivning på MNOK 40. Bokført verdi etter nedskrivning vurderes å være reell.

Det vises til note 20 Forpliktelser utenom balansen

Note 13 Resultat per aksje

Resultat per aksje

	31.12.18	31.12.17
Totalresultat	27 966 974	101 755 634
Snitt antall aksjer	1 750 000	1 750 000
Resultat per aksje (kroner)	15,98	58,15

Antall aksjer 01.01	1 750 000	1 750 000
Emisjon	-	-
Antall aksjer 31.12	1 750 000	1 750 000

Noter til årsregnskapet

Note 14 - 15

Note 14 Aksjonærer

Aksjekapitalen på kr. 175.000.000 består av 1.175.000 aksjer á kr. 100.
Frende Holding AS eier 100 % av aksjene i Frende Livsforsikring AS pr. 31.12.18.
Det foreligger ingen rettigheter som kan medføre utstedelse av nye aksjer.
Alle aksjer har lik stemmerett.
Konsernregnskap for Frende Holding konsern er tilgjengelig på frende.no

Note 15 Kapitalkrav

I Solvens II balansen verdsettes eiendeler og forpliktelses til virkelig verdi.

Forsikringsforpliktelses i Solvens II balansen er beregnet til beste estimat av premie og erstatningsavsetning, i tillegg til en risikomargin som reflekterer tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene. Beste estimat på erstatningsforpliktelse er neddiskontert kontantstrøm over forpliktelsens levetid, mens beste estimat av premieavsetningen er definert som nåverdien av ikke inntrufne skader og fremtidige omkostninger knyttet til løpende forsikringsavtaler. I disse beregningene inngår blant annet antagelser om fremtidige skadeprosenter, kostnadsprosenter og avgangsprosenter.

Forsikringsforpliktelses i regnskapsbalansen er ikke opptjent premie som følge av periodisering av forfalt premie etter pro rata prinsippet, samt nominell erstatningsavsetning tilsvarende skadetilfeller inntruffet, men ikke oppgjort på balansetidspunktet. Premiereserver i Liv utgjør nåverdien av forsikringsforpliktelses i henhold til de enkelte forsikringsavtaler.

(i tusen)	Solvens II balanse 31.12.2017	Solvens II balanse 31.12.2017
Eiendeler i balansen	4 773 519	4 583 577
Mer-/ mindre verdier	-41 145	-51 990
Sum eiendeler solvens II balansen	4 732 374	4 531 587
Beste estimat inkl risikomargin forsikringsforpliktelses forpliktelses	4 157 151	3 910 128
Utsatt skatt forpliktelses	13 891	34 714
Andre forpliktelses	124 819	123 406
Sum gjeld solvens II balansen	4 295 861	4 068 248
Fradrag for forventet utbytte	-	65 000
Basiskapital 1	370 669	339 108
Risikoutjevningfond	65 845	59 232
Basiskapital 2	65 845	59 232
Ansvarlig kapital under Solvens II	436 513	398 339
	Solvenskapitalkrav	Solvenskapitalkrav
Operasjonell risiko	26 597	26 116
Markedsrisiko	147 649	136 586
Motpartsrisiko	9 205	36 796
Forsikringsrisiko	206 799	221 687
Diversifiseringseffekter	-91 536	-120 982
Risikoreducerende effekter av utsatt skatt	-13 891	-34 714
Kapitalkrav	284 823	265 489
Solvensmargin	153 %	150 %
Minstekapitalkrav	128 171	119 104
Margin minstekrav	341 %	334 %

Noter til årsregnskapet
Note 16

Note 16 Forsikringsmessig avsetninger i livsforsikring

	Individuell kapitalforsikring	Individuell rente- og pensjons-forsikring	Gruppelivs forsikring	Kollektiv pensjonsforsikring	Ulykkes-forsikring	Andre skadebransjer	Sum 2018
Reassurandørens andel av forsikringstekniske avsetninger							
Inngående balanse	600 455	14 527 251	19 432 383	22 776 312	4 612 437	42 572 707	104 521 545
<i>Resultatførte endringer</i>							
Netto resultatførte endringer	63 226	1 106 664	-427 207	5 293 039	1 891 763	7 151 745	15 079 230
Utgående balanse	663 681	15 633 915	19 005 176	28 069 351	6 504 200	49 724 452	119 600 774
Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelse	663 681	15 633 915	19 005 176	28 069 351	6 504 200	49 724 452	119 600 775
Premiereserve							
Inngående balanse	293 719	246 664 095	-	84 659 800	21 545	263 213	331 902 372
- herav ikke opptjent premieinntekt	293 721	554 731			21 545	263 213	1 133 210
Resultatførte endringer							
Netto resultatførte endringer	-	67 636 928	-	3 144 104	-	-	70 781 032
Utgående balanse	293 719	314 301 023	-	87 803 904	21 545	263 213	402 683 404
- herav ikke opptjent premieinntekt	293 719	578 946			21 545	263 213	1 157 423
Erstatningsavsetning							
Inngående balanse	67 936 164	186 009 519	46 239 353	60 177 085	20 248 413	99 433 784	480 044 318
Resultatførte endringer							
Netto resultatførte endringer	6 842 145	14 057 189	2 766 660	-50 951	4 662 917	17 892 570	46 170 530
Utgående balanse	74 778 309	200 066 708	49 006 013	60 126 134	24 911 330	117 326 354	526 214 848
Tilleggsavsetning							
Inngående balanse	-	1 602 627	-	1 896 666	-	-	3 499 293
Resultatførte endringer							
Netto resultatførte endringer	-	-1 481 810	0	-916 516	-	0	-2 398 325
Utgående balanse	-	120 817	0	980 150	-	0	1 100 968
Øvrig avsetning							
Inngående balanse	13 666	12 103 227	1 028 830	9 535 949	61 969	677 087	23 420 728
- herav administrasjonsreserve	13 666	12 103 227	1 028 830	9 535 949	61 969	677 087	23 420 728
Resultatførte endringer							
Netto resultatførte endringer	-	-	123 726	3 266 825	-	-	3 390 551
- herav administrasjonsreserve	-	-	123 726	3 266 825	-	-	3 390 551
Utgående balanse	13 666	12 103 227	1 152 556	12 802 774	61 969	677 087	26 811 279
- herav administrasjonsreserve	13 666	12 103 227	1 152 556	12 802 774	61 969	677 087	26 811 279
Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring - kontraktsfastsatte	75 085 694	526 591 775	50 158 569	161 712 962	24 994 844	118 266 654	956 810 499
Avsetning i livsforsikring med inv. valg							
Inngående beholdning	-	115 927 094		3 135 494 359			3 251 421 453
Årets endring	-	19 579 721		56 173 626			75 753 347
Utgående balanse	-	135 506 815	-	3 191 667 985	-	-	3 327 174 800
Sum forsikringsforpliktelse i livsforsikring - særskilt inv. portefølje	-	135 506 815	-	3 191 667 985	-	-	3 327 174 800

Noter til årsregnskapet

Note 17 - 21

Note 17 Andre forpliktelser

	31.12.18	31.12.17
Leverandørgjeld	2 801 168	2 525 659
Forskuddstrekk	3 528 606	3 330 185
Offentlige avgifter	1 738 530	1 883 623
Annen gjeld	2 131 892	1 677 580
Sum	<u>10 200 197</u>	<u>9 417 047</u>

Avsatt utbytte til Frende Holding AS 0 65 000 000

Note 18 Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter

	31.12.18	31.12.17
Påløpt arbeidsgiveravgift	665 280	682 230
Feriepenger	4 685 981	4 374 516
Bonus	1 211 887	4 065 855
Skyldig provisjon	9 028 600	8 222 825
Avsatt merverdiavgift	6 088 252	5 767 640
Avsetninger for øvrige forpliktelser	3 374 246	747 297
Sum	<u>25 054 246</u>	<u>23 860 361</u>

Note 19 Mellomværende reassurandør

	31.12.18	31.12.17
Fordring på reassurandør innen livsforsikring	35 785 508	33 723 234
Sum fordring på reassurandør	<u>35 785 508</u>	<u>33 723 234</u>

Gjenforsikringsandel av premier	59 929 833	55 931 747
Sum gjeld til reassurandør	<u>59 929 833</u>	<u>55 931 747</u>

Reassuranseforpliktelser gjøres opp i mars 2019.

Note 20 Forpliktelse utenom balansen

Frende Liv har en omtvistet forpliktelse av vesentlig størrelse som ikke er registrert i balansen. Forpliktelsen er relatert mot pågående systemprosjekt, der leveranse ikke anses å motsvare fakturert beløp. Kravet bestrides i sin helhet, og disse fakturaene er ikke hensyntatt i regnskapet.

Note 21 Forvaltnings- og adm. tjenester

Frende Livsforsikring yter administrative tjenester for Frende Holding. Det er fakturert honorar for adm. tjenester for 2018 på kr 49.000.

Noter til årsregnskapet
Note 22

Note 22 Flytting

	Kollektiv pensjonsforsikring	Sum 2018	Kollektiv pensjonsforsikring	Sum 2017
Mottatte midler				
Overføring av reserver	559 166	559 166	594 095	594 095
Premie- og innskuddsfond, mv.	58 936 927	58 936 927	81 079 185	81 079 185
Totalt mottatte midler	59 496 093	59 496 093	81 673 280	81 673 280
Antall kontrakter	300		670	
Avgitte midler				
Overføring av reserver	3 724 539	3 724 539	2 370 998	2 370 998
Premie- og innskuddsfond, mv.	125 341 397	125 341 397	121 742 420	121 742 420
Totalt mottatte midler	129 065 937	129 065 937	124 113 418	124 113 418
Antall kontrakter	162		260	

Balanse

	Noter	31.12.18	31.12.17
EIENDELER			
Eiendeler i selskapsporteføljen			
Immaterielle eiendeler			
Andre immaterielle eiendeler	12	18 612 013	44 260 314
Sum immaterielle eiendeler		<u>18 612 013</u>	<u>44 260 314</u>
Investeringer			
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Investeringer som holdes til forfall	8,9	32 550 054	37 657 212
Finansielle eiendeler til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	8,9	17 104 014	22 088 691
Renteplasseringer	8,9	94 019 408	129 941 330
Eiendomsfond	8,9	17 778 006	23 304 242
Plasseringsmidler bank	8,9	242 439	590 658
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi		<u>129 143 867</u>	<u>175 924 921</u>
Sum investeringer		<u>161 693 921</u>	<u>213 582 133</u>
Fordringer			
Fordringer i forbindelse med direkte forsikring		6 474 294	6 666 333
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	19	35 785 508	33 723 234
Fordring på konsernselskap	11	35 000 000	-
Sum fordringer		<u>77 259 802</u>	<u>40 389 567</u>
Andre eiendeler			
Anlegg og utstyr	12	2 549 875	3 012 218
Eiendom	12	3 965 481	4 156 233
Kasse, bank	4	29 956 987	25 268 628
Eiendeler ved skatt	6	7 531 241	-
Sum andre eiendeler		<u>44 003 584</u>	<u>32 437 079</u>
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter			
Andre forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		2 194 474	-
Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		<u>2 194 474</u>	<u>-</u>
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		303 763 794	330 669 095
Eiendeler i kundeporteføljen			
Investeringer			
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Investeringer som holdes til forfall	8,9,10	205 932 731	158 146 215
Finansielle eiendeler til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	8,9,10	108 211 071	92 764 248
Renteplasseringer	8,9,10	594 826 800	545 705 019
Eiendomsfond	8,9,10	112 475 186	97 869 105
Plasseringsmidler bank	8,9,10	1 533 823	2 480 541
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi		<u>817 046 880</u>	<u>738 818 913</u>
Sum investeringer		<u>1 022 979 611</u>	<u>896 965 128</u>
Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelse i kollektivporteføljen			
Gj.forsikringsandel av erstatningsavsetning i kollektivporteføljen	16	119 600 774	104 521 544
Investeringer i investeringsvalgporteføljen			
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer, andeler og bankplasseringer	8,9,10	3 327 174 802	3 251 421 454
Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen		<u>3 327 174 802</u>	<u>3 251 421 454</u>
Sum eiendeler i kundeporteføljene		4 469 755 187	4 252 908 126
Sum eiendeler		<u>4 773 518 981</u>	<u>4 583 577 220</u>

Til generalforsamlingen i Frende Livsforsikring AS

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Frende Livsforsikring AS' årsregnskap som består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, endring i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2018, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik internkontroll som den finner nødvendig

for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til resultatdisponering er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Bergen, 26. mars 2019
PricewaterhouseCoopers AS

Marius Kaland Olsen
Statsautorisert revisor